

Lübbü'l-usûl

İbn Nüceym
(ö. 970h. / 1563 m.)

Tahkik
Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkîti

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 851
İSAM Yayınları 218
Klasik Eserler Dizisi 32
© Her hakkı mahfuzdur.

LÜBBÜ'L-USÛL

İbn Nüceym

Tahkik
Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkiti

Lübbü'l-usûl

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
Tahkik Yayın Kurulu ilmf kontrolünde hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın koordinasyon Erdal Cesar
Yayın hazırlık Orhan Ençakar, Mustafa Demiray
Tashih Orhan Ençakar, Mohamed Shahin, İsa Kayaalp,
İsmail Özbilgin, İnyet Bebek
Tasarım Ali Haydar Ulusoy, Hasan Hüseym Can

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayınlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun
01.06.2020 tarihli ve 2020/05 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: İstanbul, Temmuz 2020 m. / 1441 h.
ISBN 978-625-7069-82-3

Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddesi, No. 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 15402

Basım

Hat Cilt Basım Yayın Matbaa Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Altınşehir Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No: 2/1
Başakşehir - İstanbul
Tel: (0212) 688 08 08
Sertifika No. 35778

İbn Nüceym

Lübbü'l-usûl [لُبُّ الْأَوْجُل] / İbn Nüceym ; tahkik Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkiti. – İstanbul :
Türkiye Diyanet Vakfı, 2020.
43, 377 s. ; 24 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 851. İSAM Yayınları ; 218. Klasik
Eserler Dizisi ; 32)

Dizin ve kaynakça var.
ISBN 978-625-7069-82-3

İçindekiler

Kısaltmalar 7

Giriş 9

İBN NÜCEYM ve LÜBBÜ'L-USÛL'Ü

Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkitî

I. İbn Nüceym'in Hayatı ve Eserleri 13

1. İsmi ve Nesebi 13
2. Doğumu ve Vefatı 14
3. Yetiřmesi ve Eğitimi 14
4. İlmî Kiřilięi 15
5. Hocaları 16
6. Öğrencileri 17
7. Eserleri 17
 - 7.1. el-Eřbâh ve'n-nezâir 18
 - 7.2. el-Bahrü'r-râik řerhu Kenzi'd-dekâik 18
 - 7.3. Ta'lik ale'l-Hidâye 18
 - 7.4. Hâřiye alâ Câmii'l-fusûleyn 19
 - 7.5. řerhu'l-Menâr fi usûli'l-fikh 19
 - 7.6. Lübbü'l-usûl 19
 - 7.7. el-Fevâidü'z-Zeyniyye fi mezhebi'l-Hanefiyye 19
 - 7.8. el-Fetâva'z-Zeyniyye fi fikhî'l-Hanefiyye 20
 - 7.9. er-Resâilü'z-Zeyniyye fi mezhebi'l-Hanefiyye 20
 - 7.10. Kendisine Nispet Edilen Eserler 20

II. Lübbü'l-usûl 23

1. İsmi 23
2. Müellife Aidiyeti 24
3. Önemi 25
4. Konusu 26

5. Kaynakları	27
6. Bazı Önemli İstilahlar	28
7. Nüshaları	29
7.1. Tahkikte Kullanılan Nüshalar	30
7.2. Yardımcı Nüshalar	33
Tahkikte İzlenen Yöntem	35
Kaynakça	39

Giriş

Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd; nebî ve resullerin en faziletlisi, sadık ve emin olan Hz. Muhammed'e ve onun tertemiz ehline, bahtiyar ashabına ve kıyamet gününe kadar onlara tâbi olanlara salatüselam olsun.

Fıkıh öğrenip dinde derinleşmek en önemli vecibelerden biridir. Onunla uğraşanlar hayırdan nasibini almıştır. Nitekim Nebî aleyhisselam "Allah kime hayır dilerse onu dinde derin anlayış (*tefakkuh*) sahibi kılar"¹ buyurmuştur. Hiç kuşkusuz usûl-i fıkıh bilmek dinde derin anlayış (*tefakkuh*) sahibi olmayı sağlayan en önemli hususlardandır. Usûl-i fıkıhın böyle bir anlayışı kazanabilmenin şartı olduğunu söylemesek bile en azından bu anlayışın kazanılmasına yardımcı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Takıyyüddin es-Sübki (ö. 756/1355) usûl-i fıkıhın önemini, teşbih içeren sözleriyle şu şekilde dile getirmektedir: "Usûl-i fıkıhla içli dışlı olup onun arı duru pınarlarından içenler, onun deryasında yüzenler ve bu uğurda uykusuz kalanlar hariç bütün âlimler içtihat bakımından eksiktirler."² Zerkeşi (ö. 794/1392) de usûl-i fıkıh hakkında şu benzetmeyi yapar: "Usûl-i fıkıh ilimler arasında hızlı koşan at gibidir, ona yetişilemez. İlmin en sağlam ve en güçlü ipidir. Dinin temeli ve bütün fer'î meselelerin arzedildiği asıldır."³

••••••••

¹ Buhârî, "İlim", 13; Müslim, "Zekât", 98.

² Sübki, *el-İbhâc*, I, 6.

³ Zerkeşi, *el-Bahrü'l-muhît*, I, 4.

Âlimler, usûl-i fikhın sahip olduğu bu değerden dolayı telif, şerh ve muhtasar türü eserler kaleme alma, tedris ve tasnifte bulunma gibi yollarla ona büyük önem atfetmişlerdir. Usûl-i fikh ile ilgilenip farklı dallarda eserler veren âlimlerden biri de İbn Nüceym'dir (ö. 970/1563). *el-Menâr ft usûli'l-fikh* adlı esere *Fethu'l-gaffâr bi-şerhi'l-Menâr* adını verdiği kapsamlı bir şerh yazmıştır.

İbn Nüceym, İbnü'l-Hümâm'ın (ö. 861/1457) *et-Tahrîrû'l-câmi' li-asleyi'l-Hanefiyye ve's-Şâfiyye* kitabına *Lübbü'l-usûl* adıyla çok güzel bir muhtasar yazmıştır. Bu kitaba ait nüshalara İslam Araştırmaları Merkezi'nde (İSAM) değerli hocam Okan Kadir Yılmaz aracılığı ile muttali oldum. Kitabı incelediğimde çok güzel bir eser olduğunu gördüm. Birçok faydalı bilgiye sahip, ibareleri açık, iyi tertip edilmiş bir muhtasar kitap olduğunu farkettim.

İbn Nüceym, *et-Tahrîr* üzerinde bazı düzeltmelerde bulunarak Şâfiî usulüne dair konuları içinden çıkarmış ve genel hatlarıyla Hanefî usulüne göre onu ihtisar etmiştir. Hanefîler'in metodu üzere tertip ettiği bu eserine bazı eklemelerde bulunmuştur.

Değerli hocam Abdullah Tırabzon'un yönlendirmesi ve gözetiminde fikh ve fikh usulü alanında yüksek lisans tezimi olarak bu kitabın tahkikini yapmaya Allah Teâlâ'ya tevekkül ederek karar verdim.

Bu tahkik çalışmasının yayımında şahsıma sundukları karşılıksız destek ve rehberlikten ötürü Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'ne (İSAM) en içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunar, Cenâb-ı Mevlâ'dan kolaylık, hidayet ve muvaffakiyet ihsan etmesini niyaz ederim.

Muhammed Fâl Seyyid eş-Şinkîf
11 Ramazan 1440 / 15 Mayıs 2019